

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

VŨ THỊ PHỤNG

**DẠY HỌC CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN
VỀ THỜI CHỐNG PHÁP TRONG SÁCH GIÁO KHOA
NGŨ VĂN BẬC TRUNG HỌC THEO ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2015

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

VŨ THỊ PHỤNG

**DẠY HỌC CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN
VỀ THỜI CHỐNG PHÁP TRONG SÁCH GIÁO KHOA
NGŨ VĂN BẬC TRUNG HỌC THEO ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI**

**Chuyên ngành: Lí luận và phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt
Mã số: 60 14 01 11**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. HOÀNG HỮU BỘI

THÁI NGUYÊN - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nào khác.

Thái Nguyên, ngày 15 tháng 4 năm 2015

Tác giả luận văn

Vũ Thị Phụng

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình học tập và thực hiện luận văn tốt nghiệp cuối khóa, em đã được sự quan tâm giúp đỡ tận tình của các thầy cô giáo khoa Ngữ văn, khoa Sau Đại học, Ban giám hiệu trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, đặc biệt là sự hướng dẫn tận tình, chu đáo và chỉ bảo những kiến thức về chuyên môn thiết thực, những chỉ dẫn khoa học quý báu của TS. Hoàng Hữu Bội.

Em xin chân thành cảm ơn quý thầy cô và bạn bè đồng nghiệp đã giúp đỡ nhiệt tình, vô tư về điều kiện vật chất, tinh thần và những kinh nghiệm làm khoa học giúp em hoàn thành luận văn này.

Do điều kiện thời gian và năng lực của bản thân có hạn nên luận văn không tránh khỏi những khiếm khuyết. Em kính mong sự lượng thứ và đóng góp ý kiến của các thầy cô và các bạn.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 15 tháng 4 năm 2015

Tác giả luận văn

Vũ Thị Phụng

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	7
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	7
5. Phương pháp nghiên cứu.....	8
6. Cấu trúc luận văn	8
Chương 1: MỘT SỐ CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA VIỆC DẠY HỌC TRUYỆN THỜI KHÁNG CHIẾN CHỐNG PHÁP TRONG SÁCH GIÁO KHOA NGỮ VĂN BẬC TRUNG HỌC	9
1.1. Cơ sở lý luận	9
1.1.1. Một số khái niệm mở đầu	9
1.1.2. Đặc điểm truyện thời kì kháng chiến chống Pháp.....	12
1.2. Cơ sở thực tiễn của đề tài.....	30
1.2.1. Truyện thời kì kháng chiến chống Pháp trong chương trình và sách giáo khoa Ngữ văn bậc Trung học	30
1.2.2. Giáo viên với việc dạy học truyện thời kì kháng chiến chống Pháp	31
1.2.3. Học sinh với việc học truyện thời kì kháng chiến chống Pháp	33
Chương 2: ĐỊNH HƯỚNG VỀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN THỜI KÌ KHÁNG CHIẾN CHỐNG PHÁP TRONG SÁCH GIÁO KHOA NGỮ VĂN CẤP TRUNG HỌC.....	35
2.1. Định hướng chung về phương pháp dạy học các tác phẩm truyện theo thể loại	35

2.1.1. Ý kiến của tác giả Trần Thanh Đạm.....	35
2.1.2. Ý kiến của tác giả Nguyễn Viết Chữ.....	39
2.1.3. Ý kiến của tác giả luận văn.....	41
2.2. Định hướng riêng cho từng tác phẩm.....	55
2.2.1. Định hướng dạy học truyện ngắn Làng của Kim Lân	55
2.2.2. Định hướng dạy học truyện ngắn Vợ chồng A Phủ của Tô Hoài	65
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	81
3.1. Thiết kế dạy học tác phẩm truyện “Vợ chồng A Phủ”	81
3.2. Dạy thực nghiệm.....	90
3.2.1. Mục đích	90
3.3.2. Đối tượng thực nghiệm.....	90
3.3.3. Kế hoạch thực nghiệm	90
3.3.4. Đánh giá kết quả thực nghiệm	91
3.3.5. Kết luận chung về thực nghiệm.....	95
KẾT LUẬN.....	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	99

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Lí do lí thuyết

Truyện viết về thời kì kháng chiến chống Pháp đã được lựa chọn vào chương trình sách giáo khoa Ngữ văn từ lâu và được sắp xếp ở các cấp học: Trung học cơ sở và Trung học phổ thông.

Từ lâu nhiều người dạy văn ở trường phổ thông và ở bậc đại học đã có những đề xuất về phương pháp dạy học truyện viết về thời kháng chiến chống Pháp nhưng cũng chỉ là phương pháp dạy học chung cho từng thể loại chứ chưa có nhiều công trình nghiên cứu viết về truyện thời kháng chiến chống Pháp trong nhà trường phổ thông để đưa ra một định hướng về phương pháp dạy học cụ thể.

Bởi vậy, chúng tôi mạnh dạn chọn đề tài này với mong muốn có được một đóng góp nhỏ bé vào định hướng việc dạy học các tác phẩm truyện thời chống Pháp theo đặc trưng thể loại.

1.2. Lí do thực tiễn

Truyện về thời chống Pháp phản ánh hiện thực cuộc sống kháng chiến của nhân dân tộc ta trong 9 năm trường kỳ kháng chiến (1946 - 1954). Tuy nhiên trong quá trình dạy học cả giáo viên và học sinh không phải không gặp những khó khăn, trở ngại bởi vì tuy thời kì kháng chiến chống Pháp là một giai đoạn lịch sử chưa xa nhưng với một số giáo viên và học sinh ngày nay chưa có những hiểu biết đầy đủ và sâu sắc nên có nhiều khó khăn, sai sót trong việc tiếp cận tác phẩm.

Các tác phẩm truyện viết về thời chống Pháp đã được đưa vào sách giáo khoa trung học. Tuy nhiên trong quá trình dạy học cả giáo viên và học sinh không phải không gặp những khó khăn, trở ngại trong việc thực thi đổi mới phương pháp dạy học. Vì vậy chúng tôi chọn đề tài này với hi vọng khắc phục những khó khăn, trở ngại trong dạy và học, nhằm nâng cao chất lượng giờ dạy trong nhà trường.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Những công trình nghiên cứu truyện viết về thời chống Pháp

Truyện về thời chống Pháp là một trong những chặng đường phát triển mới của truyện Việt Nam hiện đại. Chặng đường này, truyện đã kịp ghi lại hình ảnh cả dân tộc đang trỗi dậy trong không khí sôi sục của những ngày toàn dân kháng chiến. Bởi vậy, đã có nhiều nhà nghiên cứu văn học Việt Nam hiện đại quan tâm tới truyện thời kì này.

* Cuốn **“Giáo trình Văn học Việt Nam hiện đại tập II, từ sau Cách mạng tháng Tám 1945”** (Do Nguyễn Văn Long chủ biên, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm 2010) là một cuốn chuyên luận để dạy phần lịch sử Văn học Việt Nam hiện đại ở các trường Đại học. Ở chương VI, phần nói về thời kì đầu cách mạng và kháng chiến chống Pháp 1945 - 1954, tác giả Nguyễn Văn Long đã viết những nội dung sau:

1. *Tình hình sáng tác các thể truyện, kí*

2. *Những đặc điểm*

Phản ánh đời sống xã hội- lịch sử và hướng vào thể hiện quần chúng nhân dân đã đưa tới những biến đổi đáng kể trong xây dựng nhân vật và thi pháp thể loại của truyện kí kháng chiến.

a. *Con người được thể hiện trước hết ở tư cách công dân, ở phương diện con người chính trị, được đặt giữa dòng chảy lịch sử và những biến cố của đời sống xã hội...Con người của gia đình, gia tộc, của làng xóm đã trở thành con người của cách mạng, của kháng chiến [21, tr.158- 159]*

b. *Văn xuôi kháng chiến cũng đã có những biến đổi khá rõ về hình thức, thể loại, về phương thức trần thuật, về giọng điệu và ngôn ngữ, tạo nên những đặc điểm của thi pháp thể loại tự sự trong giai đoạn văn học này [21, tr.159-160].*

. *Quan điểm trần thuật: Đó là sự xích gần lại và tiến tới hòa nhập giữa quan điểm trần thuật của tác giả - người trần thuật và nhân vật quần chúng*

. *Các tác phẩm truyện và tiểu thuyết đậm đặc các chi tiết, sự kiện của đời sống xã hội và được trình bày theo tiến trình thời gian. Phương thức trần thuật thiên về thuật, kể sự kiện.*

. Nhân vật được thể hiện ra chủ yếu ở hành động, việc làm chứ chưa đi sâu thể hiện thế giới bên trong.

. Cốt truyện ít cốt truyện tâm lí mà nếu có chỉ khai thác những nét tâm lí gắn với cộng đồng.

Như vậy, tác giả Nguyễn Văn Long đã khái quát những đặc điểm về giá trị nội dung của truyện viết về thời kì kháng chiến chống Pháp (1945-1954): về tâm tư thời đại “những tình cảm cộng đồng rộng lớn và những biến cố của đời sống lịch sử”, về nhân vật trung tâm trong tác phẩm truyện “con người của cách mạng, của kháng chiến, họ sống cùng một nhịp với cả dân tộc”. Về giá trị nghệ thuật, tác giả nhấn mạnh vào những biến đổi khá rõ về hình thức thể loại, về phương thức trần thuật về giọng điệu và ngôn ngữ.

* Cuốn “**Văn học Việt Nam (1945-1954)**” (Tác giả Mã Giang Lân, Nhà xuất bản Giáo dục, 1998) là một cuốn sách chuyên nghiên cứu về văn học Việt Nam giai đoạn 1945-1954. Cuốn sách gồm hai phần. Phần I: Văn học Việt Nam đầu cách mạng, phần II: Văn học Việt Nam kháng chiến chống thực dân Pháp (1946-1954). Trong phần II, chương 2: Truyện và ký, tác giả Mã Giang Lân viết về các nội dung sau:

I. Xu hướng tiếp cận cuộc sống

Nhà văn chỉ có thể tiếp cận cuộc sống và khám phá hiện thực mới, khi đã thay đổi “đôi mắt”, có đôi mắt của nhân dân; và từ đó nhìn vào kháng chiến sẽ nhận ra bao điều mới mẻ. Quả thật truyện những năm kháng chiến đã phát hiện ra vẻ đẹp của nhiều gương mặt bộ đội, cán bộ, người nông dân, công nhân ở khắp nơi, trên mọi mặt trận. [19, tr.114]

II. Nhân vật trung tâm của truyện ký

Nhân vật trung tâm của truyện ký giai đoạn 1946- 1954 là con người mới, là con người cầm vũ khí trong kháng chiến chống giặc ngoại xâm...Con người mới phát triển kết hợp được hai mặt: hành động và suy nghĩ. Họ quan niệm được hạnh phúc và nghĩa vụ, cái mất và cái còn, sự hi sinh và thắng lợi. [19, tr.129].

III. Thể loại

Song song với sự phát triển và thành công của ký là truyện ngắn... Ở đây chúng ta gặp một hiện tượng là có truyện ngắn còn lẫn nhiều chất ký, chất chủ quan, ghi chép, miêu tả; việc khắc họa nhân vật, độ sâu tâm lí nhân vật chưa được chú ý... đội ngũ viết truyện ngắn được bổ xung có thêm Hồ Phương, Nguyễn Khải, Minh Lộc, Nguyễn Đình Thi... Tiểu thuyết so với ký và truyện ngắn xuất hiện dè dặt hơn... tiểu thuyết kháng chiến chống Pháp chỉ nên coi là những khúc dạo đầu, những phác thảo cần thiết để tạo đà phát triển cho tiểu thuyết đích thực sau này. [19, tr.145]

* Cuốn “**Văn học Việt Nam kháng chiến chống Pháp (1945-1954)**” (Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam, Nhà xuất bản Khoa học xã hội Hà Nội, 1986) là một cuốn sách nghiên cứu khá sâu về Văn học Việt Nam kháng chiến chống Pháp (1945-1954). Cuốn sách gồm bốn phần: phần 1: Lý luận, phê bình văn học; phần 2: Văn xuôi; phần 3: Thơ ca; phần 4: Các thể loại sân khấu. Trong phần 2 đề cập tới ba vấn đề lớn:

Chương I: Bối cảnh và tiến trình. Tác giả- tác phẩm.

“Thời kì 1945-1954 gắn với hai sự kiện vĩ đại: Cách mạng tháng Tám và cuộc kháng chiến chống Pháp mười năm.... Do vậy nhìn trên toàn cục, mười năm mở đầu của văn xuôi, chủ đề Cách mạng và Kháng chiến trở thành một nội dung chung, chan hòa, xen cài... Diễn ra cuộc tập hợp đội ngũ rất nhanh trước hết là những tác giả hiện thực như Tô Hoài, Nguyễn Hồng, Nam Cao, Kim Lân... Bước vào buổi đầu những năm 50, văn xuôi dần dần xuất hiện những sáng tác có bề rộng bao quát và chiều sâu khái quát nhất định đời sống kháng chiến của dân tộc... **Xung kích** (1951) của Nguyễn Đình Thi là thiên truyện kí đầu tiên thành công về anh bộ đội trong các chiến dịch lớn- chiến dịch Trung du, đánh về đồng bằng... Trong các sáng tác về nông thôn chiến đấu, **Con trâu** (1953) của Nguyễn Văn Bổng viết từ chiến trường Liên khu Năm, có một vị trí nhất định... Làm nghề thợ, sống và viết cùng người thợ, qua **Vùng mỏ**, Võ Huy Tâm đã góp cho ta hình dung về giai cấp công nhân Việt Nam trong một hoàn cảnh đặc thù...” [22, tr.73-74]